

בס"ד. י"א ניסן, ה'תשל"ז

(הנחה בלתי מוגה)

וככה¹ תאכלו אותו מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם, ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה². והנה, אע"פ³ שאיתא בגמרא⁴ שענין החפזון הוא בפסח מצרים דוקא, אותו נאכל בחפזון ואין אחר נאכל בחפזון, מ"מ, כיון דאמרו רז"ל⁵ בכל דור ודור (ומוסיף ומבאר בזה כ"ק אדמו"ר הזקן בתניא⁶) ובכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שהכוונה בזה היא ליצי"מ בפעם הראשונה, וכמו שאומרים בהגדה⁷ אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים כו' משועבדים היינו לפרעה במצרים, הרי מובן שהענין דפסח מצרים שהי' באופן של חפזון ישנו גם בכל יום, ועאכו"כ בימי ניסן, ימי הגאולה, ובפרט בקרוב לחג הפסח. וכמודגש בנוסח ההגדה להרמב"ם, מתחיל על כוס שני ואומר בבה"ל (שהו"ע החפזון) יצאנו ממצרים, היינו, שגם היציאה שלנו (לא רק יצאו אבותינו, אלא יצאנו) ממצרים היא בבהילו, בחפזון. אמנם⁸ בגאולה העתידה כתיב⁹ כי לא בחפזון תצאו וגו', אלא בשובה ונחת תושעון¹⁰. וטעם הדבר, כדאיתא במדרש¹¹ דבגאולת מצרים עשה להם נס בלילה (שזהו"ע החפזון שהתקינו עצמם בלילה לצאת בהשכמה¹²), שהי' נס עובר, אבל לע"ל הלילה נעשה יום (ולכן לא יהי' צורך ביציאה בלילה באופן של חפזון). ועוד איתא שם¹², לשעבר אני ובית דיני הייתי מהלך לפניהם (ולכן הוצרכה להיות היציאה בחפזון), שנאמר¹³ והי' (בוא"ו המוסיף) הולך לפניהם, אבל לע"ל אני לבדי, שנאמר⁹ כי הולך לפניכם הוי', לבדו (ולכן לא בחפזון תצאו וגו' כי הולך לפניכם הוי')¹⁴.

152 שם פקכ"ט ואילך. סה"מ תש"ח ע' 152 ואילך.

(9) ישעי' נב, יב.

(10) שם ל, טו.

(11) שמו"ר פי"ח, יא. וראה גם שם פי"ט, ו.

(12) שמו"ר פי"ט שם.

(13) בשלח יג, כא.

(14) ראה המשך וככה הנ"ל פ"א ואילך.

וראה גם אוה"ת בא ע' רצט.

(1) לכמה ענינים המבוארים בהמאמר — ראה מאמר שלאח"ז — ד"ה כימי צאתך

(לקמן ע' שמו ואילך).

(2) בא יב, יא.

(3) ראה המשך וככה תרל"ז פ"א.

(4) פסחים צו, סע"א.

(5) שם קטז, ב (במשנה).

(6) ריש פרק מז.

(7) פיסקא "עבדים היינו".

(8) ראה המשך וככה הנ"ל פ"א ואילך.

(ב) **והנה**⁸ בענין החפזון שהי' ביצי"מ מצינו במדרשי חז"ל שהי' החפזון דמצרים, שנחפזו לשלחם¹⁵, וכמ"ש¹⁶ וביד חזקה יגרשם מארצו. וכן הי' החפזון דישראל¹⁷, שנחפזו ללכת, שזהו גם פשטות הענין דאכילת הפסח באופן דמתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם, שמורה על החפזון ומהירות שהי' אצל בני ישראל בצאתם ממצרים, וכמ"ש¹⁸ כי בחפזון יצאת מארץ מצרים גו', ועד כדי כך, שלא זו בלבד שהלכו במהירות, אלא עוד זאת, שהמהירות היתה באופן של בריחה, כמ"ש¹⁹ כי ברח העם. ועוד איתא במדרש²⁰ שהי' גם החפזון דשכינה, ואע"פ שאין ראי' לדבר זכר לדבר שנאמר²¹ קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, דענין הדילוג הו"ע החפזון²². והענין בזה, דהנה, ידוע דכל הענינים וההמשכות שלמעלה נמשכים ע"י עבודתם של ישראל, וכתורת הרב המגיד²³ על מאמר המשנה²⁴ דע מה למעלה ממך, פירוש, דע כל מה שלמעלה הכל הוא ממך, ובלשון המשנה והגמרא²⁵ במדה שאדם מודד בה מודדין לו. וכן הוא בענין החפזון, שהחפזון דשכינה תלוי הוא בהחפזון דישראל. והחפזון דישראל קשור גם עם החפזון דמצרים, שהרי כוונת היותם במצרים היתה בכדי שיהי' ונצלתם את מצרים²⁶, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול²⁷, והיינו להוציא משם כל הניצוצי קדושה, עד שעשאוה כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דגן²⁸, ומבואר בזה²⁹, שהוציאו הן את הניצוצות דעלמא דאתכסיא (דגים), והן את הניצוצות דעלמא דאתגליא (דגן). וכיון שבנ"י היו במצרים כדי להוציא משם את הניצוצות, לכן, החפזון דישראל לצאת ממצרים קשור גם עם החפזון דמצרים.

(ג) **וביאור** הענין, כמבואר בתניא³⁰ מש"נ ביצי"מ כי ברח העם, שזהו מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיין הי' בתקפו כו', רק מגמתם וחפצם היתה לצאת נפשם האלקית מגלות הס"א וכו'. והענין

(15) ברכות ט, א. מכילתא בא שם. ספרי	(23) לקו"א סקצ"ח (ג, נ). אור תורה קיב,
פ' ראה טז, ג. יל"ש ישעי' רמז תעו.	ב.
(16) שמות ו, א.	(24) אבות פ"ב מ"א.
(17) ברכות מכילתא יל"ש שמו"ר (פי"ט)	(25) סוטה ח, ב.
שם.	(26) שמות ג, כב.
(18) ראה טז, ג.	(27) לך לך טו, יד.
(19) בשלח יד, ה.	(28) ברכות ט, ב.
(20) מכילתא ויל"ש שם.	(29) ראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע'
(21) שה"ש ב, ח.	ער.
(22) ראה שהש"ר עה"פ.	(30) פל"א (מ, ב).

בזה, להיות שיצי"מ היתה התחלת העבודה, ובלשון הכתוב בנבואת יחזקאל³¹ יום הולדת אותך גו' ותרבי ותגדלי, והתחלת העבודה היא באופן של אתכפיא, ולכן הי' צריך להיות כי ברח העם, והיינו, דתחלת הכל צריך לברוח מן הרע, וכמ"ש³² לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, בכל הפירושים שבזה³³, ועד כפשוטו, מארצך, שהוצרכו לצאת מארץ מצרים, ערות הארץ³⁴, וממולדתך הוא כמ"ש ביחזקאל³⁵ ומולדתך מארץ הכנעני, ומבית אביך הוא כמ"ש שם אביך האמורי ואמך חתית, ומכל ענינים אלו (ארצך, מולדתך ובית אביך) הוצרכה להיות היציאה באופן של חפזון, כי לא הי' זמן להמתין כו', ועד שהיציאה בחפזון גופא הוצרכה להיות באופן של בריחה, כי ברח העם. וכל זה הוא מפני שהעבודה היתה באופן של אתכפיא בלבד, שאז יש צורך בזהירות מענינים שהם היפך הטוב והקדושה, וצריך לפעול שנפש האלקית לבדה תהי' המושלת ושולטת על העיר קטנה זה הגוף³⁶, ולכן צריך לכל לראש לברוח מהענינים הבלתי רצויים, שזהו"ע כי ברח העם, החפזון דישראל. ועי"ז נעשה גם החפזון דשכינה, כי, בשעה שהקב"ה רואה בעני עמו, ורואה שצריכים לסייעתא דשמיא, שיערה עליו רוח ממרום, אזי אינו מביט על הקץ ואינו מביט על מעשיהם, ומדלג על ההרים ועל הגבעות (הקצים ומעשיהם)³⁷, שזהו החפזון דשכינה. וכיון שאינו מביט על מעשיהם עד שמדלג אפילו על הקץ, הרי זה פועל ומעורר בהניצוצי קדושה שבמצרים שצריכים לבררם, שגם הם יהיו בתנועה של חפזון, ובמילא לא יהי' צורך במשך זמן ארוך ועבודה ארוכה כדי לבררם באופן של מעט מעט אגרשנו³⁸, אלא באופן של חפזון.

וכללות ענין החפזון הו"ע עבודת התשובה, שבשעתא חדא וברגעא חדא³⁹ נעשה ענין האתכפיא, היציאה ממעמדו ומצבו שלפנ"ז, וההעברה למעמד ומצב שלא בערך כלל. ואע"פ שמבואר בכ"מ שהתחלת עבודת בני"י (בעת יצי"מ) היתה בדוגמת עבודת הצדיקים⁴⁰, מ"מ, הרי

(36) נדרים לב, ב. וראה תניא פ"ט (יד),

(א).

(37) שהש"ר פ"ב, ח"ט.

(38) לשון הכתוב — משפטים כג, ל.

(39) ראה זח"א קכט, א.

(40) ראה שיחת יום ועש"ק ערב פסח ה'תנשא ס"ה (לקו"ש חל"ז ע' 112 ואילך),

ובהערה 35 שם. וש"נ.

(31) טז, ד"ז.

(32) לך לך יב, א.

(33) ראה המשך תרס"ו ע' טז. שם ע'

שצו. המשך תער"ב ח"ב ע' תשכ. לקו"ש ח"כ ע' 59. ועוד.

(34) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר

פ"א, ד בסופו.

(35) שם, ג.

לקחו עמהם את הערב רב והניצוצי קדושה דמצרים כו'. ועוד זאת, שאצל בני" (צדיקים) גופא היתה העבודה ענין התשובה, וכמארז"ל⁴¹ משכו ידיכם מעבודה זרה, שזהו ענין התשובה על ע"ז, שהוא מקור כללות כל הענינים הבלתי רצויים, כדאיתא בתניא⁴² דדיבור אנכי כולל כל רמ"ח מ"ע ולא יהי' לך כולל כל שס"ה מל"ת כו'.

ד) והנה כאשר נמצאים במעמד ומצב שצ"ל היציאה ממצרים באופן של חפזון, אזי צ"ל גם הענין דמתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם. והענין הוא, כמבואר בארוכה בדרושי וככה⁴³, ובפרט בהמשך וככה תרל"ז⁴⁴ [שהשנה היא שנת המאה לאמירתו בפעם הראשונה], דאיתא ברקנטי⁴⁵ שמתניכם חגורים זהו ע"ש חגרה בעוז מתני⁴⁶, ונעליכם ברגליכם ע"ש הפסוק⁴⁷ מה יפו פעמיך בנעלים, ומקלכם בידכם ע"ש כי במקלי עברתי את הירדן⁴⁸. ולכאורה צריך להבין, מהי שייכות ענין הפסוקים דחגרה בעוז מתני' ומה יפו פעמיך בנעלים וכי במקלי עברתי את הירדן, לפסח. ומבואר שם⁴⁹ הענין דחגרה בעוז מתני', ע"פ המבואר באגה"ק לכ"ק אדמו"ר הזקן⁵⁰, דמתנים הו"ע האמונה, דכמו שהמתנים הם דבר המעמיד כל הגוף וכו' כן ענין האמונה, דצדיק באמונתו יחי"י⁵¹, שהיא יסוד לכל התורה ומצוות⁵². אמנם, ענין האמונה יכול להיות בבחינת מקיף בלבד, והתכלית הוא שיהי' ורעה אמונה⁵³, שאמונה תחדור אותו לגמרי, עד שתפעול גם במעשה בפועל. ולזה צ"ל חגרה בעוז (מתני'), דעוז קאי על תושבע"פ, כמבואר באגה"ק שם⁵⁴ שתושבע"פ היא בחי' גילוי רצון העליון, שהרי רצון העליון המלוּבש בתרי"ג מצוות שבתורה שבכתב הוא מופלא ומכוסה טמיר ונעלם, ואינו מתגלה אלא בתושבע"פ, שעל ידה דוקא יודעים כיצד צריך להיות אופן קיום המצוות. וכיון שבתושבע"פ הוא גילוי רצון העליון, ורצון העליון הוא למעלה מעלה ממעלת חכמה (שלא בערך לגבי כחות הפנימיים), למעלה מהבנה והשגה, לכן עי"ז פועלים להיות חגרה (בעוז) מתני',

49) אודה"ת שם. המשך וככה הנ"ל פס"א.

50) סימן א.

51) חבקוק ב, ד.

52) ראה ג"כ תניא פל"ג.

53) תהלים לז, ג. וראה תו"א בהוספות

ד"ה כי תשא (קיא, סע"א ואילך). לקו"ת

ואתחנן ד"ה וידעת וביאורו (ד, ב ואילך).

54) וראה גם אגה"ק סכ"ט (קנ, ב).

41) מכילתא עה"פ בא שם, כא.

42) פרק כ.

43) אודה"ת בא ע' שו ואילך.

44) פרק ד.

45) עה"פ.

46) משלי לא, יז.

47) ש"ש ז, ב.

48) וישלח לב, יא.

אמונה, שגם היא למעלה מטעם ודעת. וזהו"ע מתניכם חגורים, שפועלים שהאמונה תומשך עד למטה מטה, עד בחינת רגל, במעשה בפועל. וענין זה קשור גם עם מתניכם חגורים כפשוטו, שמורה על ענין החפזון, אשר, מבלי הבט שעדיין צריך להזהר (באִוָּאָרְעֵנְעַן זיך) מענינים של היפך הטוב והקדושה, הרי הוא מוסר את עצמו להעבודה דונצלתם את מצרים, בירור כל הניצוצי קדושה, שזהו מצד היותו בתנועה של חפזון וזריזות הכי גדולה, חפזון למעליותא, כמבואר בהמשך הנ"ל⁵⁵.

ה) **וממשיך** בכתוב ונעליכם ברגליכם, שיש בזה ב' ענינים, ענין הנעל, ומה שהנעל מלביש את הרגל. והענין הוא⁵⁶, דהנה, נעל ע"פ הלכה הוא נעל של עור⁵⁷, וכדי לעשות מעור בהמה לבוש אל האדם צ"ל עיבוד העורות, שהיא עבודה קשה, וצריכים לזה כמה ענינים חריפים וכו', כמבואר בכ"מ בדרושי כי תקנה עבד עברי⁵⁸. ועד"ז הוא בעבודת האדם, ובפרט כשהעבודה היא באופן דכי ברח העם (שצריך להזהר מענינים בלתי רצויים וכו'), שצ"ל העבודה דעיבוד עורות, דקאי על נפש הבהמית, הבהמה שבאדם, לעבד אותה עד שתעשה אך ורק למשמש לנפש האלקית, בדוגמת הנעל שמשמש לרגל האדם, שזהו שנפש הבהמית נקראת בשם נעל לנפש האלקית. וכמו כן גם בנוגע להגוף וחלקו בעולם, שגם הם צריכים להיות בבחינת נעל (משמש) לנפש האלקית. וזהו⁵⁹ מ"ש⁴⁷ מה יפו פעמיך בנעלים גו' (שזהו ענין נעליכם ברגליכם, כנ"ל מהרקנטי), נעלים לשון רבים, דקאי על ב' בחינות נעל, נעל הא' קאי על נפש הבהמית, ונעל הב' קאי על הגוף וחלקו בעולם, ששניהם צריכים להיות בבחינת נעל לנפש האלקית. ואומרו נעליכם ברגליכם, שאינו מספיק ענין הנעל בפני עצמו, אלא צ"ל נעליכם ברגליכם דוקא, שהנעל (נה"ב והגוף וחלקו בעולם) נעשה לבוש וטפל להרגל שבאדם, דקאי על הדרגא התחתונה שבנפש האלקית, שהיא המתעסקת בבירור נה"ב והגוף וחלקו בעולם, שנעשים לה בבחי' נעל, כדי שתוכל לירד ולהתעסק בענינים ארציים, ולמטה יותר, גם בענינים חומריים, בדוגמת נעל כפשוטו, שמגין על הרגל שלא יהי' לו צער ויתירה מזה היזק ע"י קוצים וברקנים הנמצאים בארץ⁶⁰. ובזה נכלל גם הזהירות

55) פ"ב. פקל"ד. אוה"ת שם ע' שב. דש. ה"ג.

56) בהבא לקמן — ראה המשך וככה

58) תו"א משפטים עו, א.

59) ראה המשך וככה הנ"ל פקי"ג ואילך.

60) ראה המשך וככה הנ"ל פק"ט.

הנ"ל פקי"ח ואילך.

57) ראה רמב"ם הל' יבום וחליצה פ"ד

בעניני העבודה הקשורים עם הרגל ועד לעקב שברגל, כמ"ש⁶¹ עקב תשמעון, המצוות הקלות שאדם דש בעקביו תשמעון, והיינו, שגם בעניני העקב שברגל עבודתו היא כדבעי, ומברר (עכ"פ בבחינת אתכפיא) גם מדריגות אלו⁶². ועי"ז שפועל בעבודתו להיות נעליכם ברגליכם, אזי ביכלתו לילך אל העבודה דחפזון.

ו) והנה כיון שהעבודה דחפזון היא במצב שצריך להזהר מענינים דהיפך הטוב וקדושה (כנ"ל), הנה לזה צ"ל זהירות (באִוָּאָרְעֵנִישׁ) נוספת, שזהו"ע ומקלכם בידכם. והענין בזה⁶³, שישנם ענינים או מעמד ומצב שאי אפשר לפעול ע"י הבנה והשגה, כמ"ש⁶⁴ בדברים לא יוסר עבד, ועד שיש צורך למקל דוקא, ע"ד מ"ש במדרש⁶⁵ שדרכו של כלב ללקות במקל (ועד"ז הרשעים וכו'). וזהו ומקלכם בידכם, שנוסף לכך שהוא חדור כל כולו באמונה (מתניכם חגורים), וגם עובד עבודתו בעניני רגל כדבעי, הנה נוסף לזה הוא מגיע לשלימות נעלית יותר, שגם בענינים כאלו אשר הלעו"ז טוען וואָס איז דער געוואָלד (מהו הרעש) ולמה צריכים גם זהירות זו, ואין ביכלתו להסביר הענין ע"י הבנה והסברה, הנה גם על ענינים אלו ביכלתו לפעול ע"י מקלכם בידכם, שע"י המקל ביכלתו להתמודד (אַיינקערן זיך) גם עם הכלב, אותיות כולו לב⁶⁶, שזהו המעמד ומצב שהוא ברשות לכו⁶⁷.

וכאשר מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם, אזי נעשית היציאה ממצרים באופן של חפזון, כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, ועוד זאת, שהיציאה היא ברכוש גדול, ועד שנעשה ונצלחם את מצרים, שמוציאים משם את כל ניצוצי הקדושה שהיו שם, שלכן נעשה הציווי דלא תוסיפו לראותם עוד עד עולם⁶⁸, כמבואר בכתבי האריז"ל⁶⁹ טעם האיסור, משום שבשעת יציאת מצרים הוציאו ישראל את כל ניצוצי הקדושה שהיו שם, ובמילא אין ליהודי עוד מה לעשות שם, אא"כ לפרקמטיא, שאז מותר לשוב למצרים⁷⁰, משום שמצד איזו סיבה הגיע

61 עקב ז, יב ובפרש"י.

62 ראה המשך וככה שבהערה 59.

63 ראה הבא לקמן — ראה המשך וככה

הנ"ל פקט"ז ואילך. פק"ט. פק"ח.

64 משלי כט, יט.

65 שמור פי"ט, ב.

66 מאורי אור מערכת כ אות ה.

67 ב"ר פל"ד, יו"ד.

68 בשלח יד, יג.

69 שער המצוות פ' ראה. ל"ת וסה"ל

ר"פ תצא.

70 ירושלמי סנהדרין ספ"י.

ניצוץ קדושה למצרים, ולכן מותר לו ללכת לשם לעשות המסחר, ולהוציא משם את הניצוץ.

(ז) **אמנם** לעתיד לבוא נאמר כי לא בחפזון תצאו וגו' כי הולך לפניכם הוי', כדברי המדרש שהגאולה דלע"ל תהי' במעמד ומצב של יום, ובאופן שהולך לפניכם הוי', אני לבדי (ולא כביצי"מ שהיתה בלילה, ובאופן שהוא ובית דינו), ולכן לא תהי' באופן של חפזון. והענין הוא, דהנה נתבאר לעיל שההנהגה דלמעלה היא באופן שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו, ומזה מובן, שכדי שתהי' ההנהגה מלמעלה באופן דהולך לפניכם הוי', אני לבדי, צ"ל עבודת האדם באופן שעובד עבודתו הוא בעצמו, ואינו צריך גם לסיוע של מלאכים.

וביאור הענין, דהנה, כאשר העבודה היא באופן דכי ברח העם, ומוציא ומברר כל ניצוצות הקדושה, אזי מסייעין אותו⁷¹, מסייעין לשון רבים, דקאי על ניצוצות הקדושה שבירר והמצוות שקיים, שמסייעין אותו⁷² בהמשך עבודתו, כמארז"ל⁷³ מצוה גוררת מצוה, ועאכו"כ שמסייעין אותו שלא יחזור לסורו ח"ו. וכמו כן ישנו גם הסיוע דהמלאכים⁷⁴, שזהו גם מה שמזכירים בברכות ק"ש עבודת האופנים והחיות והשרפים שלמעלה, בכדי להזכיר את נה"ב על שרשה ומקורה בהחיות דלמעלה, וע"י שמזכירים שרשו ומקורו אזי נעשה אצלו ענין הביטול, וכיכלתו להגיע אח"כ אל העבודה דק"ש ותפלת העמידה (שמו"ע). אמנם, הצורך בסיוע זה הוא כאשר העבודה היא במעמד ומצב של לילה, והיינו, שאין מאיר אצלו הגילוי דוהי' לך הוי' לאור עולם⁷⁵, לראות אמיתית הענינים בכל דבר ודבר, איך שנתהוה מאין ליש בכל רגע ורגע, וכמו שהי' בששת ימי בראשית שהיתה ההתהוות מאין ואפס המוחלט, כמבואר בשער היחוד והאמונה⁷⁶. וכיון שענין זה הוא אצלו בציוור לילה, שאינו מאיר בגילוי, משום זה צריך לכל הזהירות הנ"ל (דכי בחפזון, מתניכם חגורים וגו'), וגם לסיוע דמצוות ומלאכים. ובהתאם לכך נעשית גם ההמשכה מלמעלה במדה זו, מבחינת הוא ובית דינו. אבל כאשר העבודה היא בבחי' יום, אזי אינו צריך להמסייעין הנ"ל, ולכן גם ההמשכה מלמעלה היא באופן דהולך לפניכם הוי', אני לבדי.

74) ראה סה"מ תש"ח ע' 202 ובהערות

71) שבת קד, א. וש"נ.

72) ראה סד"ה הוי' לי בעזורי תרפ"ז שם. וש"נ.

75) ישעי' ס, יט.

(סה"מ תרפ"ז ע' רח).

76) פ"א.

73) אבות פ"ד מ"ב.

ח) **וענין** זה הוא בעבודה דעקבתא דמשיחא בגלות זה האחרון. דהנה, תכלית כוונת גלות זה האחרון היא לסיים עבודת הביורורים, וכמאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שנשארו רק פכים קטנים בלבד, שעל ידם מסתיימת עבודת הביורורים, ולכן יכולה עבודה זו להעשות ע"י הנשמות דעקבתא דמשיחא, אע"פ דאכשור דרא בתמי"ז⁷⁷, כיון שזהו פכים קטנים בלבד. אמנם, ביחד עם זה, הרי המצוה נקראת ע"ש גומרה⁷⁸, שזהו דור האחרון של הגלות ודור הראשון לגאולה האמיתית והשלימה, והגאולה נקראת על שמש. ואז (בעקבתא דמשיחא) עובד עבודתו מתוך ידיעה שאין עוד מלבדו⁷⁹, מערניט ווי דער אויבערשטער אליין, וכל המציאות כולה מתהווה בכל רגע מאין ואפס המוחלט, ובמילא אין שייך לומר שישנו איזה ענין שאינו מתאים ח"ו למילוי רצונו ית', והיינו, שנעשה אצלו מעמד ומצב של אור ויום. ועי"ז מעורר ג"כ למעלה שתהי' הגאולה האמיתית כימי צאתך מארץ מצרים⁸⁰, שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם⁸¹, אבל באופן נעלה יותר מכמו שהי' ביצי"מ, שלאחרי' הי' צורך בעבודה דכי ברח העם, כיון שהגילוי הי' לפי שעה ובאופן של נתינת כח בלבד, משא"כ לאחרי אריכות משך זמן הגלות, שבכל דור ודור ובכל יום ויום פועל כאו"א מישראל בירור ניצוצי קדושה בכו"כ אופנים וואילו הענינים הבלתי רצויים שעושה, הרי אין להם קיום, כיון שלאח"ז מתחרט ושב בתשובה, שע"ז מתבטלים ענינים אל⁸², ואדרבה, זדונות (ועאכו"כ שגגות וכיו"ב) נעשים לו כזכיות⁸³, אזי ההמשכה מלמעלה היא באופן של גאולה שאין אחרי' גלות⁸⁴, גאולה אמיתית, באופן של אמת, דאמת אין לו הפסק, והוא בלי שינויים⁸⁵, ובאופן דהולך לפניכם הוי', אני לבדי.

ט) **ויש** לקשר זה עם מ"ש⁸⁶ ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון, דקאי על בית המקדש השלישי שהוא בנין נצחי. דהנה איתא בזוהר⁸⁷ דהכתוב ויהי בשלם סוכו (בשלם דוקא, ולא בירושלים) קשור עם מ"ש⁸⁸

77) יבמות לט, ב ובפרש"י.	84) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה
78) פרש"י עה"פ עקב ח, א. וראה ג"כ	ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.
80) ואתחנן ד, לה.	85) ראה המשך וככה הנ"ל פ"ג ופקכ"ט.
81) מיכה ז, טו.	וראה אוה"ת שם ע' ש.
82) הגש"פ פיסקא "מצה זו". ושם לפנ"ז	86) תהלים עו, ג. — הקאפיטל שהתחילו
פיסקא "ויוציאנו".	לומר בי"א ניסן השתא (ראה לעיל ח"א ע' 1 ואילך).
83) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 247.	87) ח"א קעב, ב.
84) יומא פו, ב.	88) וישלח לג, יח.

ויבוא יעקב שלם, יעקב דוקא, שזוהי מעלת ביהמ"ק השלישי שכנגד יעקב שהוא בנין נצחי (כמו הגאולה האחרונה שהיא גאולה אמיתית שאין לה הפסק), כדאייתא בגמרא⁸⁹ לא כאברהם שכתוב בו הר כו' (למקדש ראשון), ולא כיצחק שכתוב בו שדה כו' (למקדש שני), אלא כיעקב, שנחלת יעקב היא נחלה בלי מצרים⁹⁰, דקאי על ביהמ"ק השלישי, עליו נאמר⁹¹ מקדש אד' כוננו ידיך, שהוא בנין נצחי. וזה נמשך ע"י העבודה בבחינת יום (כנ"ל), שנעשה ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון, דבשלם נמשך סוכו, ביהמ"ק השלישי, הנצחי, ומעונתו בציון, שהדירה (שע"י ביהמ"ק) תהי' בתחתונים דוקא, וע"י ישראל שנקראים ציון, ע"ש עבודתם בג' הקוין תורה עבודה וגמ"ח, כמבואר בארוכה בהדרושים ד"ה ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה⁹².

(י) וע"י עבודה זו נמשך החפזון האחרון שבהעבודה האחרונה דחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים (מצרים דפעם הראשונה שהי' בחפזון כנ"ל), והיינו שנמשך האחישנה בעתה⁹³, שזהו ענין החפזון למעליותא. וזה נעשה הכנה קרובה ובעגלא דידן לקיום היעוד לא בחפזון תצאו גו' כי הולך לפניכם הוי', בשובה ונחת תושעון, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל⁹⁴, בעגלא דידן, במהרה בימינו ממש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים כו' ברוך אתה הוי' גאל ישראל⁹⁵.

89) פסחים פח, א ובחדא"ג מהרש"א ועיון יעקב שם. וראה לקו"ת מטות פג, ג. וש"נ.
 90) לקו"ש חט"ו ע' 231 ואילך. וש"נ.
 91) שבת קיח, סע"א ואילך.
 92) שלח טו, יז ובפרש"י.
 93) תשל"ה ע' 443. סה"מ מלוקט ח"א ע' קנג).
 94) ראה ישע"י ס, כב. סנהדרין צח, א.
 95) ר"ה יא, א.
 96) ברכת "אשר גאלנו", מפסחים קטז, ב (במשנה).
 97) ראה ד"ה זה תשל"ה פ"ד (סה"מ